

органів діапазон їх діяльності не замикається на виконанні завдань захисту прав і свобод людини, боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями. У них на першому плані інші завдання -забезпечення гарантування здійснення заходів із забезпечення зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони природи, екологічної безпеки, природокористування тощо. Деякі функції із захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань вони виконують ніби додатково, поряд із виконанням своїх основних завдань [5, с. 4].

Список використаних джерел:

1. Пайда Ю.Ю. Визначення юридичних засобів захисту прав людини. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/07/2-18-ua/5.pdf> (дата звернення: 13.11.2022).
2. Єльнікова М. О. Удосконалення механізму реалізації та захисту прав людини в Україні. *Конституційне та муніципальне право*. 2015. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/51620/47935> (дата звернення: 13.11.2022).
3. Журавльова А.М. Права людини як основа сучасного розвитку права в Україні. *Вісник НГУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1/2 (29/30) 2016*. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/download/119172/113810/253505> (дата звернення: 13.11.2022).
4. Кравчук С.Й. Проблемні аспекти захисту конституційних прав людини в Україні та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2022. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/262882/259232> (дата звернення: 13.11.2022).
5. Марченко А. О. Судовий захист прав людини і громадянина в Україні. URL: <http://surl.li/drmgd> (дата звернення: 13.11.2022).

Мудра Оксана Миколаївна,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ДІТИ ВІЙНИ ТА ЇХ ПРАВОВИЙ СТАТУС

Вже не одне десятиліття міжнародна спільнота приділяє велику увагу питанню захисту дітей в умовах збройного конфлікту. Прийнято низку міжнародно-правових актів, серед яких Конвенція ООН про захист цивільного населення під час війни (1949), Конвенція ООН про права дитини (1989), Додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1977), Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002), та інші.

Не зважаючи на міжнародні норми, права дітей в умовах війни порушуються. Не оминула ця проблема й українських дітей. Від моменту

повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України тисячі дітей України були змушені покинути свої домівки і стати біженцями, чимало опинилися без належного батьківського піклування, навчання та медичного забезпечення. Усі діти війни зазнали психологічних, а подекуди незворотних психологічних травм.

За даними Офісу Генерального прокурора, через повномасштабну збройну агресію Російської Федерації сотні українських дітей покалічені та навіть позбавлені життя. Так, станом на 04.12.2022 року в Україні постраждали більше ніж 1295 дітей: 443 дитини загинуло та понад 852 отримали поранення різного ступеню тяжкості [1]. І це не остаточні дані.

Зазначимо, що в умовах воєнного стану Україна вживає необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення захисту прав дітей (Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Закон України «Про протимінну діяльність в Україні»). За інформацією Президента України В. Зеленського, наразі для тих дітей, які потребують психологічної підтримки розробляється Національна програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, яка має на меті допомогти постраждалим, у тому числі і дітям, подолати надзвичайний стрес і наслідки травматичних подій війни. Також Кабінетом Міністрів України створено Міжвідомчу координаційну раду з питань охорони психічного здоров'я та надання психологічної допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, що покликана сприяти забезпеченню координації дій центральних органів виконавчої влади і готувати пропозиції щодо удосконалення законодавства для покращення надання психологічної допомоги постраждалим особам та підтримки таких осіб, у тому числі дітей, з боку держави. При Офісі Президента України утворено Раду з питань, пов'язаних із життям та безпекою дітей у воєнний та післявоєнний часи (розпорядження Керівника Офісу Президента України від 18.05.2022 № 12) [2].

Оскільки у важких умовах сьогодення формується майбутнє покоління України, діти, які зростають в умовах війни, потребують захисту не тільки під час, а й після її закінчення.

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» діти, які потерпають від російської військової агресії, мають статус «дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» [3]. З моменту прийняття закону цей статус можуть отримати особи, які під час здійснення антитерористичної операції і заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, не досягли 18 років (повноліття), які внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: отримали поранення, контузію, каліцтво; зазнали фізичного, сексуального насильства; були викрадені або незаконно вивезені за межі України; залучалися до участі у діях воєнізованих чи збройних формувань; незаконно утримувалися, у тому числі в полоні; зазнали психологічного насильства [4].

Нині ситуація щодо захисту прав дітей в Україні змінилася. Після 24 лютого 2022 року гостро постала необхідність державного захисту українських дітей. Усвідомлення того, що всі їх конституційні права порушені, призвело до петиційних ініціатив надати таким дітям статус «дітей війни» (подібно до Закону України «Про соціальний захист дітей війни»). Водночас надається різне правове значення вказаному терміну.

Зважаючи на це та з метою забезпечення соціальних гарантій для осіб, чие дитинство проходить в умовах війни, їх конституційних прав на соціальну захищеність, достатній життєвий рівень, важливо, щоби на законодавчому рівні був чітко визначений правовий статус дітей війни з урахуванням нових викликів сьогодення. Адже саме законом мають визначатися основи соціального захисту дітей війни, гарантії їх соціальної захищеності та відповідної державної підтримки.

Тож доцільно, або доопрацювати Закони України «Про соціальний захист дітей війни», «Про охорону дитинства», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», визнавши осіб, які є громадянами України й на момент вторгнення Російської Федерації проживали на території України та не досягли 18 років дітьми війни, або, задля уникнення правових колізій, прийняти новий комплексний закон про дітей війни.

Відповідний закон має врегулювати правовий статус дітей війни, їх права, обов'язки, соціальні гарантії, правове положення різних категорій дітей війни та обсяг пільг і гарантій, що їм надаються, повноваження органів держави, які уповноважені надавати статус дітей війни, процедуру його отримання, та інші питання в межах предмету регулювання закону.

Список використаних джерел:

1. Дані про постраждалих дітей станом на 4 грудня 2022 року. URL: https://t.me/s/pgov_ua?before=7823 (дата звернення 04.12.2022)
2. Відповідь Президента України на електронну петицію № 22/137644-еп. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/137644> (дата звернення 05.12.2022).
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р., № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 05.12.2022).
4. Порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 р. № 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-п#Text> (дата звернення 05.12.2022)